

ich flehte wie ich bin

F. Kafka

dönüşüm

FRANZ KAFKA

ANTİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Gregor Samsa bir sabah kötü bir rüyadan uyandığında, kendini yatağında korkunç bir böceğe dönüşmüş olarak buldu. Demir gibi sertleşmiş sırtının üstünde yatıyordu. Başını biraz kaldırdığında bir kubbe gibi şişmiş karnını gördü; kahverengiydi. Sertleşen kısımların oluşturduğu yay biçimi çizgilerle bölünmüştü. Karnının tepesindeki yorgan neredeyse yere düşmek üzereydi ve tutunabileceği hiçbir nokta kalmamış gibi görünüyordu. Gövdesinin hacmiyle karşılaştırıldığında çok sayıda incecik bacak, gözlerinin önünde çaresizlik içerisinde, parıltılar saçarak sallanıp duruyordu.

“Bana ne oldu böyle?” diye düşündü. Gördüğü bir rüya değildi. Küçücük ama yine de sığabileceği kadar büyük odası, ezbere bildiği dört duvarın arasında eskiden nasılsa şimdi yine öyleydi. Masanın üzerinde örnek kumaş parçaları duruyordu, Samsa bir pazarlamacıydı. Masanın yukarısında, duvarda, kısa süre önce resimli bir dergiden kesip altın yaldızlı güzel bir çerçeveye geçirdiği resim asılıydı. Kürk şapkalı ve kürk atkılı bir kadın vardı resimde. Dimdik oturmuş, kollarının dirsekten aşağı kalan kısımlarını tümüyle içine alan ağır bir kürk manşonu, ona bakanlara doğru kaldırır gibiydi.

Gregor, daha sonra pencereye baktı. Yağmur damlalarının pencerenin çinko pervazına çarptığı duyuluyordu. Kasvetli hava

yüzünden içini büyük bir hüznü kapladı. “Biraz daha uyusam ve bütün bu saçmalıkları unutuversem!” diye düşündü. Ama bunun imkânı yoktu; çünkü Gregor Samsa, sağ yanına yatıp uyumaya alışkındı. Oysa o andaki durumu hiçbir şekilde dönmesine olanak vermiyordu. Ne kadar gayret ederse etsin yine sırtüstü konumuna geri dönüyordu. Çırpınan bacaklarını görmemek için gözlerini kapatarak belki de yüz kez denedi. Ancak böğrüne o ana kadar yabancı olduğu, hafif, derinden gelen bir acı saplandıktan sonradır ki denemekten vazgeçti.

“Aman Tanrım!” diye düşündü. “Ne kadar da yorucu bir işle uğraşıyormuşum meğer! Günlerim hep dolaşp durmakla geçiyor. Dışarıda çalışmak, masa başı işlere kıyasla çok daha yıpratıcı. Üstelik bir de trenden trene koşturma, düzensiz ve berbat yemekler yeme, insanlarla asla süreklilik kazanamayan, samimiyetsiz ilişkiler kurma mecburiyeti gibi dertleri de var. Hepsi yerin dibine batsın!”

Karnının üst kısmında hafif bir kaşıntı duydu. Başını daha rahat kaldırmak için sırtüstü sürüne sürüne karyola demirine doğru yaklaştı. Kaşınan yeri buldu; burada ne olduğunu anlayamadığı bir sürü küçük ve beyaz nokta vardı. Ayaklarından biriyle orayı kaşımak istediye de hemen vazgeçti. Çünkü dokunduğu an bütün vücudunu soğuk bir titreme kaplamıştı.

Kayıp yine eski konumuna döndü. “Bu erken kalkma yok mu, adamı nasıl da serseme çeviriyor!” diye düşündü. “İnsanın uykusunu alması gerek. Başka pazarlamacılar harem ağaları gibi yaşıyorlar. Mesela, ben aldığım siparişleri firmaya iletme üzere öğleden önce otele döndüğümde, ötekiler daha kahvaltıda oluyorlar. Ben patronuma böyle bir şey yapmaya kalkışsam, hemen o anda kapı dışarı edilirim. Kim bilir, belki böylesi daha iyi olur benim için. Annemle babam yüzünden kendimi tutmasaydım, çoktan istifa ederdim. Patrona çıkar ve ne düşündüğümü olduğu gibi söyledim. O zaman masasının üzerinden yere yuvarlanırdı

herhalde! Zaten masanın üzerine oturarak çalışanıyla bir bakıma yüksekte konuşması da başlı başına tuhaf bir davranış! Hele kulağı ağır işittiği için, ona iyice yaklaşmak zorunda olduğun da göz önünde bulundurulursa... Neyse, bütün ümitlerimi yitirmiş sayılmam. Annemle babamın ona olan borçlarını ödemeye yetecek parayı bir biriktirivereyim (ki bu aşağı yukarı beş-altı yıl sürebilir) o zaman mutlaka yapacağım bunu. İşi kökünden halledeceğim. Ama şimdilik yataktan çıkmak zorundayım, çünkü trenim saat beşte kalkıyor.”

Sandığın üstünde tıkr tıkr işleyen çalar saate baktı. “Aman Tanrım!” diye düşündü. Saat altı buçuktu ve akreple yelkovan sessiz ilerleyişlerini sürdürüyorlardı. Hatta buçuğu bile geçmiş, yediye çeyrek kalaya yaklaşmıştı. Yoksa çalmamış mıydı saat? Yataktan, saatin dörde kurulmuş olduğu gayet net görülüyordu; şüphesiz çalmıştı. Evet ama sesi eşyaları yerinden oynatacak kadar güçlü olan saati duymaması düşünülebilir miydi? Gerçi rahat uyuduğu söylenemezdi, ama herhalde derindi uykusu.

Peki şimdi ne yapacaktı? Bundan sonraki tren saat yedide kalkıyordu; o trene yetişebilmek için çok acele etmesi lazımdı. Kumaş örneklerini henüz paketlememişti. Üstelik Gregor Samsa kendini hiç de dinlenmiş ve zinde hissetmiyordu. Kımıldamaya hali yoktu. Hem trene yetişse bile patronun azarından kurtulamazdı, zira işyerindeki hizmetçi beş treninde beklemiş ve onun treni kaçırdığını patrona çoktan haber vermiş olmalıydı. Patronun kayıtsız şartsız uşağı olan bu adamda ne kişilik ne de akıl vardı. Peki, hasta olduğunu söyleyip işe gitmese nasıl olurdu? Böylesi hiç hoş kaçmayacağı gibi şüphe de uyandırırды, çünkü Gregor beş yıllık hizmeti boyunca bir kez bile hastalanmamıştı. Patron, kesinlikle yanına sigorta doktorunu da alıp gelir, hasta olmadığını anlayınca da, “Oğlunuz tembellik ediyor!” diye annesiyle babasının başını şişirirdi. Sigorta doktoruna göre dünyada son derece sağlıklı, ama işten kaçan bir sürü insan vardı. Ona göre

tembelliğin adı hastalıktı. Hem bu durumda doktor, pek de haksız sayılmazdı. Çünkü Gregor uykusunu alamamıştı belki ama kendini gayet sıhhatli hissediyordu. Üstelik karnı da çok acıkmıştı.

Gregor yataktan çıkıp çıkmama konusunda bir karara varmadan (saat yediye çeyrek kalayı vururken) yatağın başucundaki kapıya dikkatle vuruldu.

“Gregor,” diye seslendi biri, annesiydi bu. “Saat yediye çeyrek var. Trene yetişmeyecek misin?”

Ne tatlı bir sestir bu! Gregor cevap verdi, fakat sesini duyduğunda ürktü. Bunun kendi sesi olduğu kesindi. Ama bu sese bastırılması imkânsız acı bir inilti de karışıyor ve bu inilti, kelimelerin netliklerini ancak ilk anda koruyor, hemen ardından karşıdakinin kulaklarına inanamayacağı kadar bozuyordu. Gregor aslında ayrıntılı bir cevap vermek ve her şeyi açıklamak istiyordu, ama bu şartlar altında sadece, “Evet, evet, teşekkür ederim anne, şimdi kalkıyorum,” demekle yetindi.

Aradaki ahşap kapı herhalde Gregor’un sesindeki değişikliğin dışarıdan anlaşılmasına engel oluyordu; çünkü annesi bu açıklamayı yeterli görerek uzaklaştı. Ancak ailenin diğer fertleri bu kısa konuşma sayesinde, Gregor’un hâlâ evde olduğunu hayretle fark etmişlerdi. Babası, yan kapılardan birini hafif hafif yumruklamaya başlamıştı bile.

“Gregor! Gregor! Neyin var?” diye sordu. Bir müddet beledikten sonra, daha derinden gelen bir sesle tekrar seslendi:

“Gregor! Gregor!”

Öteki kapının arkasından da kız kardeşi fisıldıyordu:

“Gregor? Hasta mısın? Bir şeye ihtiyacın var mı?”

Gregor, her iki yana, kelimeleri anlaşılır kılabilmek için aralarında uzun boşluklar bırakarak, “Tamam, hazırlanıyorum,” diye cevap verdi.

Bunun üzerine babası kahvaltısının başına döndü, ama kız kardeşi ısrarını sürdürüyordu:

“Gregor, Tanrı aşkına aç kapıyı.”

Ama Gregor kapıyı açmayı aklının ucundan bile geçirmiyordu; tersine, yolculukları sırasında edinmiş olduğu, gece uyurken odasının kapısını kilitleme alışkanlığıyla övünmekteydi.

Niyeti önce sakin sakin ve kimse tarafından rahatsız edilmek-sizin kalkmak, doğru dürüst bir kahvaltı etmek ve ne yapacağına ondan sonra karar vermektir. Ancak o zaman mantıklı bir sonuca varabileceğini artık iyice anlamıştı. Daha önce de pek çok defa, belki de yatakta biçimsiz yatmaktan kaynaklanan hafif ağrılar duyduğu, ama kalktıktan sonra bunun kuruntudan başka bir şey olmadığını anladığı anları hatırladı. Şimdi merakı, bugünkü kuruntularının nasıl dağılacığıydı. Sesindeki değişikliğin şiddetli bir soğuk algınlığının, yani ömürleri yollarda geçenlere özgü bir meslek hastalığının habercisi olduğunu düşünüyordu.

Yorganı üstünden atmak çok kolaydı; gövdesini biraz kabbartınca yorgan kendiliğinden aşağı düştü. Ama işin zor kısmı ondan sonraydı, çünkü vücudu acayip bir şekilde genişlemişti. Doğrulabilmesi için kollarının ve ellerinin olması gerekiyordu, fakat onların yerine sürekli titreyen ve hareketlerine bir türlü hâkim olamadığı bir sürü minik bacağı vardı. Bacaklardan birini kıvrımak istediğinde aldığı ilk sonuç, bu bacağın ileri doğru uzanması oluyordu. Sonunda bacağını istediği konuma getirmeyi başarsa bile, bu olana dek bu sefer de öteki bacakları zincirden boşanmışçasına, üstelik dayanılmaz derecede acı vererek oynayıp duruyorlardı. Ama artık bir çözüm bulması gerekiyordu. “Önce böyle uyuşuk uyuşuk yatıp durmaya son vermeli,” dedi Gregor kendi kendine.

Kalkmak için önce gövdesinin aşağı bölümünü oynatmak istedi, ama henüz hiç görmediği ve nasıl bir şey olabileceğini

de doğru dürüst kestiremediği bu bölümü hareketlendirmenin imkânsız derecede zor olduğunu anladı. Gövdesinin alt bölümü yerinden oynamıyordu. Gregor sonunda, neredeyse çıldırması gibi, tüm gücünü toplayıp her şeyi göze alarak kendini öne doğru ittiğinde, yanlış yön seçişinden ötürü, şiddetle karyolanın ayak ucundaki demirlere çarptı. Duyduğu dayanılmaz acı ona gövdesinin alt bölümünün şu anda belki de en duyarlı yeri olduğunu öğretti.

Bu defa, önce gövdesinin üst bölümünü yataktan çıkarmayı denedi ve başını dikkatle yatağın kenarına çevirdi. İstedikini kolayca başardı ve gövdesi de genişliğine ve ağırlığına rağmen, ağır ağır başının döndüğü yönü izledi. Ama başı en sonunda yatağın dışında, boşlukta kaldığında, bu konumda daha çok ilerlemekten gözü korktu, çünkü kendini böylece düşmeye bıraktığı takdirde, ancak bir mucizeyle yaralanmaktan kurtulabilirdi. Üstelik Gregor'un bilincini, özellikle içinde bulunduğu anda, kesinlikle yitirmemesi gerekiyordu. Bu riski göze almaktansa, yatakta kalmayı yeğledi.

Bunca çabadan sonra, kendisini yine eskisi gibi yatağında boylu boyunca uzanmış buldu. Nefes nefese kalmıştı. Bir sürü ufak ayağı da eskisinden daha hızlı çırpınıyordu. Bu başına buyrukluğa bir son vermek için herhangi bir şansı olmadığını anladığında, artık yataktan kesinlikle kalkması gerektiğine karar verdi. Yataktan kurtulması için en ufak bir ümit bile varsa, bu uğurda her şeyi feda etmeyi göze almalıydı. Yine de soğukkanlılıkla alınan kararların çaresizlik içerisinde verilen kararlardan çok daha iyi olduğunu da aklından çıkarmıyordu. Çoğu zaman böyle anlarda yaptığı gibi bakışlarını elinden geldiğince dikkatle pencereye çevirirdi. Ama bugün dar caddenin karşı yanını bile gözlerden gizleyen sabah sisinin görünüşü, ne yazık ki ümit ve güven aşılatabilmekten uzaktı. “Yedi oldu bile!” diye söylendi çalar saatin yeniden vurmasıyla birlikte. “Yedi oldu, ama yoğun